

STUURGROEP LANDBOUW INNOVATIE NOORD-BRABANT

Activiteitenprogramma 2012–2015

HET LIB, ALS SAMENWERKINGSVERBOND IN DE PROVINCIE NOORD-BRABANT EN DE ZLTO, MOET WORDEN GECONTINUEERD. DAARBIJ DE ORGANISATIE EN WERKWIJZE VAN HET LIB WORDEN VOORTGEZET. HET BELANG VAN HET LEIDEND LID, DAARIN IS HET NUT VAN DE TOEGEBLEKEN. VERDERE SAMENWERKING EN VERMAATSCHAPPELIJKE TOEGANG ZIJN WIK IN DE TOEKOMST GOEDE ONTWIKKELLIJNEN, ZWAARTEPUNT WAT MEER MOET VERSCHUIVEN NAAR VERMAATSCHAPPELIJKE TOEGANG. DE BETROKKENHEID VAN NGO'S IN RELEVANTE PROJECTEN MOET UITGEBREID. EEN BESCHRIJVING VAN TOEKOMSTBEELD EN GLOBALE ONTWIKKEL- OF PROCESLIJNEN WAST HEEL GOED BIJ HET NUT ALS HET LIB WIL ZIJN TOEGANG EN GLOBALE TOEGANG (EN VERMAATSCHAPPELIJKE) WORDEN AANGEGANGEN VAN HET ONBEKENDE. DE FLEXIBELE EN ONDERNEMERSSTRUCTUUR VAN HET LIB MOET BLIJVEN: MET EEN STUURGROEP,

De stuurgroep Landbouw Innovatie Brabant is een samenwerkingsverband van de provincie Noord-Brabant en de Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie ten behoeve van de ontwikkeling van een duurzame en in de maatschappij verankerde land- en tuinbouw. Hiervoor worden ondernemers in de groene ruimte uitgedaagd, gestimuleerd en ondersteund om bij te dragen aan een betere leefomgeving in Noord-Brabant. Verduurzaming en vermaatschappelijking zijn de proceslijnen voor innovaties die daaraan richting geven.

Samenstelling stuurgroep LIB

Hans Huijbers, voorzitter	Voorzitter ZLTO
Yves de Boer, vice-voorzitter	Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen
Jules Iding	Gedeputeerde Ecologie en Handhaving
Bert Pauli	Gedeputeerde Economische Zaken en Bestuur
Peter Brouwers	ZLTO bestuur, portefeuille Milieu
Herman van Ham	ZLTO bestuur, portefeuille Ruimtelijke Ontwikkeling
Kees van Heesbeen	ZLTO directeur belangenbehartiging
Paul van Enckevort	Provincie Noord-Brabant
Annelies Schoenmakers	Provincie Noord-Brabant
Jeroen Gosse	Ministerie EL&I, Directeur Regio-Zuid
Geert Wilms, secretaris	Bureau LIB

STUURGROEP LANDBOUW INNOVATIE NOORD - BRABANT

Activiteitenprogramma 2012 – 2015

Inhoud

1	Inleiding	Pagina	2
2	Doelstelling van de Stuurgroep LIB		4
3	Aanpak en positionering		5
4	Organisatie		7
5	Activiteiten		10
5.1	Terugblik en vervolg		10
5.2	Programmabepalende ingrediënten		10
5.3	Inhoudelijke speerpunten		11
5.3.1	<i>Landbouw en omgeving</i>		
5.3.2	<i>Stad - land relaties</i>		
5.3.3	<i>Kringloopsluiting en biobased economy</i>		
5.3.4	<i>Toegevoegde waarden</i>		
5.3.5	<i>Energie, broeikasgassen en klimaat</i>		
6	Financiën		16
Bijlagen			
1	Samenstelling Stuurgroep LIB		
2	Criteria voor projectondersteuning		
3	Convenant Stuurgroep LIB 2012 – 2015		

1 Inleiding

De land- en tuinbouw is in velerlei opzicht een belangrijke sector voor de Provincie Brabant. Dit komt prominent naar voren in het ruimtebeslag van circa 60% in de provincie. Zij is daarmee verreweg de grootste beeld bepaler van het buitengebied. Daarnaast is de economische bijdrage van de agrosector (primaire sector met 13.000 bedrijven en aanpalende industrieën en diensten) van circa 10% van het Bruto Regionaal Product (maat voor economische activiteit) een factor van belang in de provincie.

Deze 'factor van belang' is de reden, samen met de positieve evaluatie LIB 2007 – 2010 van Prof. Vinus Zachariasse (voormalig directeur van het LET), voor het provinciaal bestuur en voor het bestuur van de ZLTO, om gezamenlijk en gestructureerd aandacht te blijven geven aan de toekomst van de agrarische sector zelf en aan haar interactie met de omgeving. Met het convenant Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant (bijlage 3) wordt daaraan invulling gegeven door gezamenlijk de ontwikkeling van een duurzame en in de maatschappij verankerde land- en tuinbouw te bevorderen. Daarbij wordt ingespeeld op de actuele maatschappelijke ontwikkelingen en bestuurlijke kaders.

2

ZACHARIASSE: 'HET LIB, ALS SAMENWERKINGSVERBAND VAN DE PROVINCIE NOORD-BRABANT EN DE ZLTO, MOET WORDEN GECONTINUEERD. DAARBIJ MOETEN ORGANISATIE EN WERKWIJZE VAN HET LIB WORDEN VOORTGEZET. VERBINDEN VAN BELEID EN PRAKTIJK BLIJFT HET LEIDMOTIEF. DAARIN IS HET LIB ALS PLATFORM ZEER SUCCESVOL GEBLEKEN'.

Maatschappelijke ontwikkelingen

De ontwikkelingen in de land- en tuinbouw en op het platteland met de bijbehorende agenda-setting worden in toenemende mate bepaald door de burger (maatschappij) en de consument (markt), zoals:

- Een groeiende wereldbevolking van 6 miljard naar ruim 9 miljard in 2050. Een welvaartsstijging in de niet-westerse wereld, met een toename van de consumptie van dierlijke eiwitten als gevolg. Een vergrijzinggolf in Europa.
- Globalisering van de concurrentie enerzijds en de behoefte aan lokale binding en herkenning anderzijds.
- Herstel van lokale en regionale verbindingen tussen platteland en stad.
- Toenemende aandacht voor gezondheid en dierenwelzijn.
'De burger' neemt daarbij actief deel aan de discussie c.q. plaatst deze op de bestuurlijke agenda (waarbij de diversiteit aan inzichten goed tot uitdrukking komt in de WUR Essaybundel 2010 'Over zorgvuldige veehouderij').
- De nog steeds voortschrijdende schaalvergroting en intensivering van de landbouwbedrijven.
- Een groeiende rol van nevenfuncties in de agrarische sector, wat leidt tot meer diversiteit in bedrijfsvoering.
- De toenemende transparantie in de agrarische sector, waarbij de consument en burger direct meekijken en reageren.
- Een groeiende aandacht voor de agrosector vanuit andere disciplines, zoals: cultuur, gezondheid, design, chemie, zorg en architectuur. Dat leidt tot 'nieuwe verbindingen en nieuwe vrienden'. De rol van het platteland en de agrarische sector divergeert. Het SER advies 'Meer chemie tussen groen en groei' december 2010 verbindt bijvoorbeeld met de chemische sector.
- De klimaatsveranderingen en de rol van de agrarische sector in de oorzaken en het opvangen van de gevolgen ervan.

Nieuwe bestuurlijke kaders

Ook vernieuwde kaders en prioriteiten zijn bepalend, zoals:

- De Agenda van Brabant, met een unieke combinatie van Traditie en Technologie. Het verbinden van partijen en herpositionering van verantwoordelijkheden staan centraal. Dit wordt voor de agrarische sector vertaald in: *'High Tech & High Touch'*.
- Het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid 2013, directe inkomenssteun van agrariërs verschuift naar ondersteuning van maatschappelijke c.q. ecosysteem diensten.
- Strategische Kennis- en Innovatieagenda 2020 van het nieuwe Ministerie van EL&I.
- Europese Biodiversiteitskader en de speciale rol van de bodem daarbij, waarbij de land- en tuinbouw een belangrijke spilfunctie heeft.
- *'Meerwaarde(n) – Voorwaarde(n)'*, waarin de ZLTO haar visie geeft op de ontwikkeling van de groene sector tot 2020.
- De Commissie van Doorn, door het College van GS ingesteld en die zich, vanuit de context van de gehele agro-foodsector, gaat buigen over verduurzamingsperspectieven van de veehouderij in Brabant.

In het convenant Stuurgroep LIB (ondertekend op 29 juni 2011) zijn de nodige afspraken tussen de provincie Noord-Brabant en het georganiseerde landbouwbedrijfsleven (ZLTO/NCB Ontwikkeling) geregeld, zoals doelstelling, inleg en inzet van middelen, besluitvorming en de rol van het bureau LIB. Dit is uitgewerkt en verantwoord in de navolgende hoofdstukken van dit activiteitenprogramma.

Het convenant wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Stuurgroep LIB. De Stuurgroep, bestaande uit bestuurlijke vertegenwoordiging van de ZLTO en de provincie Noord-Brabant, geadviseerd door het nieuwe Ministerie van EL&I Directie Zuid, is daarmee (conform de evaluatie van Prof. Zachariasse) ook voor de komende jaren gekozen als geëigend platform om georganiseerd te anticiperen op boven geschetste ontwikkelingen en kaders die agendabepalend zijn voor de land- en tuinbouw en op de kansen die deze met zich meebrengen.

2 Doelstelling van de Stuurgroep LIB

Het doel van de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant (Stuurgroep LIB) is om gezamenlijk de ontwikkeling van een duurzame en in de maatschappij verankerde land- en tuinbouw bevorderen. Hiervoor worden ondernemers in de groene ruimte uitgedaagd, gestimuleerd en ondersteund om bij te dragen aan een betere leefomgeving in Noord-Brabant. Verduurzaming en vermaatschappelijking zijn de proceslijnen voor innovaties die daaraan richting geven.

ZACHARIASSE: 'VERDUURZAMING EN VERMAATSCHAPPELIJING ZIJN OOK IN DE TOEKOMST GOEDE ONTWIKKELLIJNEN, WAARBIJ HET ZWAARTEPUNT WAT MEER MOET VERSCHUIVEN NAAR VERMAATSCHAPPELIJING. DE BETROKKENHEID VAN NGO'S IN RELEVANTE PROJECTEN MOET WORDEN UITGEBREID'.

Om dit doel te bereiken worden themadiscussies georganiseerd en innovatieve projecten ondersteund, waarbij de thema's en de projecten in elkaars verlengde liggen en een verbinding hebben met de relevante beleidsthema's van de provincie Noord-Brabant en de programma's van de ZLTO.

4

Daarbij wordt vanuit een integrale visie, gezamenlijk met andere partijen, geanticipeerd op knelpunten, dan wel kansen benut die er aankomen op het grensvlak van landbouw en maatschappij. De ambitie ligt op vier themabijeenkomsten en circa 20 projecten per jaar, waarbij vernieuwende initiatieven uiteindelijk zelfstandig door de sector en maatschappelijke partijen worden overgenomen.

Foto: Herman Wijffels zet de LIB-bijeenkomst van 28 april 2011 op de 'Brabantse Wal' de aspergesoogst-machine in werking die met steun van het LIB is ontwikkeld en in 2010 de 'Wijffels duurzaamheidsprijs' heeft gekregen.

3 Aanpak en positionering

Aanpak

De activiteiten van de Stuurgroep LIB kennen volgens Prof. Zachariasse drie invalshoeken (zie figuur):

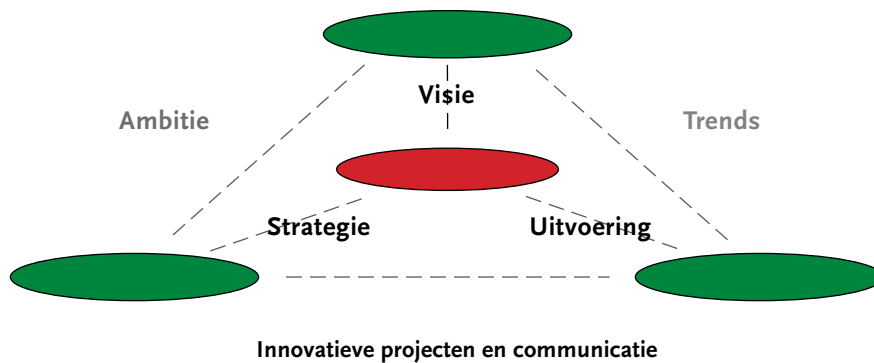
1. Uitvoering: Projectmatig worden innovaties in gang gezet en ondersteund.
2. Strategie: Thema bijeenkomsten worden georganiseerd op het grensvlak van landbouw, platte land, markt en maatschappij.
3. Visie: Als Platform worden onderwerpen vanuit maatschappelijk- en marktperspectief besproken en verbindingen gelegd tussen beleidsvelden en organisaties.

Er wordt goed afgestemd tussen de verschillende invalshoeken voor de nodige wisselwerking en dit wordt gegarandeerd door te blijven werken volgens de lijn: visie — strategie — uitvoering, langs de trits: programma, themabijeenkomsten en projecten.

ZACHARIASSE: 'EEN BESCHRIJVING VAN TOEKOMSTBEELD EN STRATEGIE IN GLOBALE ONTWIKKEL- OF PROCESLIJNEN PAST HEEL GOED BIJ EEN INNOVATIE-INSTRUMENT ALS HET LIB WIL ZIJN: INHOUD EN GLOBALE RICHTING (VERDUURZAMING EN VERMAATSCHAPPELIJING) WORDEN AANGEGEVEN VOOR VERKENNING VAN HET ONBEKENDE'.

7

5

(Vrij naar A.J. Berkhout, 2004)

Om haar doelstelling te realiseren wordt in het LIB 2012-2015 de focus gelegd op twee proceslijnen:

1. Vermaatschappelijking: ontwikkeling van maatschappelijke diensten en leveren van nieuwe verbindingen, inzichten en meerwaarden

De landbouw komt steeds meer midden in de samenleving te staan. Daarbij is het zaak de juiste verbindingen in dat krachtenveld te leggen. Een sector die hoogwaardig voedsel (en sierteeltproducten) produceert maar ook ecosysteem en maatschappelijke diensten levert als: energie, schoon water, biodiversiteit, koolstofvastlegging, natuur, landschap, zorg, recreatie en toerisme. Daarbij zijn verbindingen met 'nieuwe vrienden en burens', ook uit andere sectoren essentieel als: cultuur, gezondheid, design, chemie, architectuur en zorg.

2. Verduurzaming: koppeling van economische groei met vermindering van milieubelasting en maatschappelijke acceptatie

Gezien de verwachte toekomstige ontwikkelingen in de sector (schaalvergroting, intensivering en specialisatie) is er blijvend aandacht nodig voor verdere verduurzaming. De sector wordt voortdurend uitgedaagd om enerzijds concurrerend te blijven in de markt en anderzijds zich in te passen in het krachtenveld van de lokale omgeving. Dat wil zeggen: lagere milieubelasting door zuiniger gebruik van hulpstoffen (energie, bestrijdingsmiddelen, mineralen) en ontwikkeling van robuustere systemen (met o.a. biologische landbouw als voorbeeld) die bijdragen aan duurzame energievoorziening, biodiversiteit en kwaliteit van bodem, water, landschap en dierenwelzijn. Innovatie is hierbij de motor voor duurzame ontwikkeling.

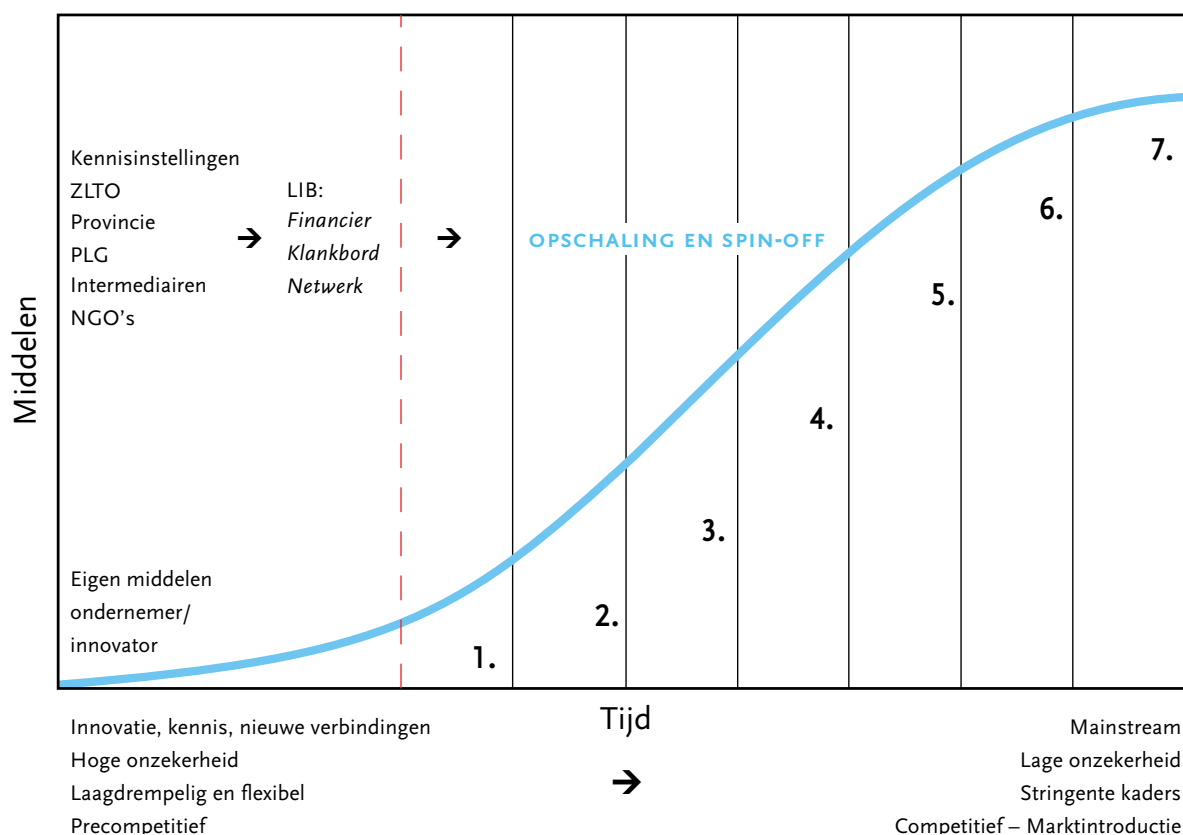
Positionering

Het LIB speelt een actieve rol vooraan in het innovatieproces. Innovators komen op eigen initiatief of via NGO's, ZLTO, het provinciaal Programma Landelijke Gebied (PLG) of kennisinstellingen etc. in contact met het LIB. Kansrijke innovators worden geholpen door:

- ze te begeleiden in hun zoek- en leergedrag tijdens de fase van de projectbeschrijving;
- ze in contact te brengen met het juiste netwerk;
- een bijdrage in de projectkosten waardoor men zich tevens moreel gesteund voelt.

Deze innovaties vinden na succesvolle beëindiging van de projectperiode een vervolg via het bedrijfsleven: geheel zelfstandig en marktgedreven, of nog eerst met (overheid)steun via het provinciaal programma landelijk gebied en durfkapitaal. De ervaring met projecten voedt de LIB-onderdelen 'strategie' en 'visie' en vice versa, waarbij de bijdrage aan de beleidsthema's van de provincie en de ZLTO centraal staan.

6

Voorbeelden LIB-projecten: (Positionering zie figuur boven; meer info zie www.stuurgroeplib.net)

1. Emissiearme en diervriendelijke vrijlooptal Melkveehouderij
2. Lupine als klimaatvriendelijke vervanger dierlijke eiwit
3. Tv-documentaire zorglandbouw (TVU, NL 2, zes-delig met 200.000 kijkers per aflevering)
4. Project Boerenkip, opgeschaald naar Volwaardkip in supermarkten
5. Beregenings-project opgeschaald naar Agrarisch Grondwater Beheer met 2.500 deelnemers
6. GPS-techniek bij één biologische akkerbouwer voor milieuvriendelijke en biodiverse akkerbouw opgeschaald naar 1.200 ondernemers; idem start merkartikel Bio-plus dat nu verkrijgbaar is in de meeste grote supermarktketens
7. Experiment zwart-wit folie in de aspergeteelt voor betere productie en arbeidsomstandigheden, nu gangbaar in de teelt.

4 Organisatie

Stuurgroep LIB

De Stuurgroep LIB wil flexibel en snel kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. Dit zijn essentiële voorwaarden gebleken om op efficiënte en effectieve wijze de doelstellingen te realiseren.

ZACHARIASSE: 'DE FLEXIBELE EN ONDERNEMERSGERICHTE STRUCTUUR VAN HET LIB MOET BLIJVEN: MET EEN STUURGROEP, EEN COMBINATIE VAN ADVIES-ORGANEN, EEN ONAFHANKELIJK BUREAU EN EIGEN BUDGET'.

Samenstelling

Een compacte stuurgroep met de twee covenantspartners, provincie Noord-Brabant en ZLTO, en als adviseur het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie - regiodirectie Zuid. Het betreft een strategische bestuurlijke vertegenwoordiging waarbij, afhankelijk van het thema dat in de Stuurgroep wordt besproken, andere organisaties worden betrokken, zoals: waterschappen, terreinbeherende instanties, NGO's, gemeenten, ministeries, agribusiness, kennisinstellingen en vertegenwoordigers van bijvoorbeeld cultuur, recreatie, design en onderwijs. Ook wordt afgestemd met andere gremia op verschillende deelterreinen, zoals bijvoorbeeld 'BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018'.

De Stuurgroep bestaat uit: drie leden van Gedeputeerde Staten, drie bestuurders van het Noord-Brabantse landbouwbedrijfsleven, vier adviseurs en een secretaris (tevens programmaleider bureau LIB). De adviseurs zijn: de directeur van de regiodirectie Zuid van het Ministerie EL & I, één medewerker van de ZLTO en twee van de provincie (bijlage 1).

Uitgangspunten

Uitgangspunten zijn dat:

- de bestuurslijnen kort en krachtig zijn;
- er flexibiliteit en slagvaardigheid mogelijk zijn door het beheer van een eigen budget;
- een goede afstemming plaatsvindt met andere fondsen en programma's voor de agro-foodsector;
- de netwerkfunctie essentieel is.

Werkzaamheden

Dit betekent voor de werkzaamheden van de Stuurgroep LIB het volgende:

- de Stuurgroep is verantwoordelijk inzake aard, doel en externe communicatie van haar activiteiten;
- de Stuurgroepleden nemen deel namens hun organisatie en zijn verantwoordelijk voor de terugkoppeling binnen de eigen organisatie;
- de Stuurgroep is verantwoordelijk voor de voortgang van de activiteiten, zoals deze zijn opgenomen in het onderhavige activiteiten programma LIB;
- de Stuurgroep is verantwoordelijk voor de noodzakelijke randvoorwaarden welke de uitvoering van de activiteiten mogelijk maken. Deze randvoorwaarden betreffen zowel de financiering en de organisatie, als de afstemming met andere programma's voor de agrarische sector en organisaties.

De Stuurgroep LIB komt vier keer per jaar bijeen op vastgestelde vergaderdata, en indien daartoe aanleiding is op ad hoc basis. Voor realisatie van haar doelstellingen wordt de Stuurgroep LIB ondersteund door:

- a. het Bureau LIB;
- b. de Programma Adviescommissie (PAC);
- c. de Maatschappelijke Adviescommissie (MAC).

Ad a. Bureau LIB

Het Bureau is ingesteld teneinde de uitvoering van de activiteiten voor de Stuurgroep LIB zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren.

Taken en verantwoordelijkheden:

1. formuleren van voorstellen aan de Stuurgroep LIB zodat deze haar taak kan vervullen;
2. initiëren en coördineren van vernieuwende projecten in de land- en tuinbouw en agribusiness;
3. vervullen van het secretariaat voor de Stuurgroep LIB, de PAC en de MAC;
4. rapportage aan de Stuurgroep LIB (vier maal per jaar) over de uitvoering van de activiteiten die plaatsvinden in het kader van het convenant van de Stuurgroep LIB;
5. verslaglegging in een jaarlijks activiteitenverslag.

Communicatie

De projecten blijken een bereik te hebben van enkele duizenden personen en halen de (inter)nationale pers veelvuldig. De bekendheid van de Stuurgroep Lib als instrument beperkte zich nog vooral tot de direct betrokkenen bij de projecten, themadiscussies en het platform. Een actievere communicatie over het LIB-model in bredere kring biedt nieuwe kansen. De toekomstige communicatie kent daarom 2 lijnen:

1. Per project om de resultaten daarvan vergaand uitdragen en ervoor te zorgen dat die door de sector en maatschappelijke partijen worden geïncorporeerd (vormt onderdeel van de subsidievoorwaarden).
2. Het uitdragen van de LIB-aanpak en de behaalde resultaten van het LIB als innovatie-instrument, waardoor de beoogde verbindingen met nieuwe sectoren, organisaties en sleutelfiguren sneller tot stand komen.

Op initiatief van het Bureau LIB wordt hiervoor samengewerkt met communicatiedeskundigen van de ZLTO en de provincie. Daarbij wordt onder andere (meer) aandacht gegeven aan de website, social-media, korte filmpjes, quality cirkels en (groene) onderwijsinstellingen.

Samenstelling

De vaste formatie van het Bureau LIB bestaat uit:

Een programmaleider (0,8 fte, secretaris stuurgroep Lib) en een deeltijd projectmedewerker (0,4 fte), deze worden uit het gezamenlijke fonds bekostigd.

Ad b. Programma Adviescommissie (PAC)

De PAC adviseert en ondersteunt de Stuurgroep LIB bij de uitvoering van haar taken.

De PAC komt vier keer per jaar bijeen voorafgaand aan de Stuurgroep LIB vergaderingen. Indien daartoe aanleiding is wordt op ad hoc basis overlegd. Het secretariaat van de PAC wordt verzorgd door het Bureau LIB.

Taken en verantwoordelijkheden:

1. inhoudelijk adviseren over projectideeën en –voorstellen (voor de proceslijn Verduurzaming) op basis van de criteria voor subsidieverlening (*bijlage 2*);
2. adviseren over uitvoering van het activiteitenprogramma, fondswerving, agenda stuurgroep LIB, samenwerking, externe communicatie e.d.

Samenstelling

Ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie; de ZLTO; het Ministerie van EL & I - directie Zuid en een medewerker van het LIB (secretaris PAC).

Ad c. Maatschappelijke Adviescommissie (MAC)

De MAC adviseert en ondersteunt de Stuurgroep LIB met dezelfde taken en verantwoordelijkheden als de PAC, maar dan specifiek voor de proceslijn Vermaatschappelijking. De MAC heeft dezelfde frequentie van bijeenkomst en verzorging van het secretariaat als die van de PAC.

Twee maal per jaar wordt in de MAC een specifiek thema voor de proceslijn vermaatschappelijking besproken en worden daarvoor externe (ervarings)deskundigen uitgenodigd. Afhankelijk van het onderwerp wordt daarbij gedacht aan vertegenwoordigers van de sectoren: cultuur, gezondheid, recreatie, design e.d. Hiermee worden nieuwe verbindingen gelegd en projecten gegenereerd, en levert de MAC input voor de agenda van de Stuurgroep LIB.

Samenstelling

Deze is gelijk aan de PAC maar uitgebreid met een medewerker van de Brabantse Milieu Federatie en een betrokkene bij landelijke trajecten rond vermaatschappelijking van de landbouw.

Foto: De eerste vrijloopstal in Nederland bij de familie Peeters in Dorst waar de uitwerpselen door een speciale techniek ter plekke worden gecomposteerd. Met LIB-ondersteuning zijn hier ammoniakmetingen verricht en open dagen georganiseerd waardoor dit innovatieve systeem grote belangstelling geniet in de sector.

5 Activiteiten

5.1 Terugblik en vervolg

Prof. Zachariasse heeft het LIB voor de periode 2007 – 2010 geëvalueerd en daarvoor tien bedrijven bezocht, 25 personen gesproken en actief deelgenomen aan een aantal door het LIB georganiseerde thema bijeenkomsten. Hij concludeert in zijn evaluatie dat het LIB-programma iets bijzonders is en 'veel waar voor haar geld' levert. Deze conclusie is ook in de vorige LIB-periode getrokken door Ton Schurgers die het verwoordde als: 'value for money'. Zoals veel respondenten aangaven is LIB ondertussen een merk, een begrip. Het LIB blijkt een heel bijzonder en effectief en efficiënt instrument, zowel vanuit oogpunt van de provinciale belangen als van de ZLTO en de agrarische sector.

De LIB-aanpak legt een verfrissende link tussen beleid en praktijk en weet het enthousiasme en de energie van vooruitstrevende ondernemers, maar ook medewerkers van ZLTO en provincie, te mobiliseren om voorop te lopen in dat beleid. Deze laagdrempelige aansluiting bij initiatiefnemers heeft in de periode 2007 – 2010 geleid tot 72 projecten met meer dan 1.500 deelnemers en 5.000 indirect betrokken ondernemers. Met een gezamenlijke inzet via LIB van 1.9 miljoen euro is een directe innovatie impuls voor het landelijk gebied gerealiseerd van 18.3 miljoen euro en een nog grotere spin-off. Wat ook opvalt is dat de themabijeenkomsten enerzijds kleinschalig van karakter zijn met behoorlijke diepgang en anderzijds met een deelname van bijna 750 personen, die er toe doen, toch een groot bereik kennen

De gehanteerde aanpak wordt gecontinueerd, maar met meer aandacht voor vermaatschappelijking van de land- en tuinbouw. Bovendien wordt de succesvolle LIB-werkwijze, meer dan in het verleden, actief gecommuniceerd. Ook worden het biologische fonds en het innovatie fonds samengevoegd. Nieuwe initiatieven vanuit de biologische sector krijgen namelijk steeds vaker een verbinding met andere thema's en de gangbare landbouw. Door integratie van beide fondsen wordt meer gelegenheid gecreëerd om over en weer van ieders innovaties te leren dan in de voorheen afzonderlijke trajecten.

De Stuurgroep LIB biedt een informeel podium voor de provincie en de ZLTO voor gezamenlijke beeld- en meningsvorming over de agrarische bedrijfsvoering en de bijbehorende vraagstukken. Vanuit een integrale visie en door strategische discussies met genodigde betrokkenen 'die ertoe doen' bleek dit een goede basis te vormen om te anticiperen op knelpunten en kansen die ontstaan op het grensvlak van landbouw en maatschappij. Dit vanuit het motto: beleid ontmoet praktijk!

5.2 Programmabepalende ingrediënten

Leidraad voor het activiteitenprogramma vormen de actuele maatschappelijke ontwikkelingen en bestuurlijke kaders die relevant zijn voor de agrarische sector (*zie hoofdstuk 1*). Om hierop in te spelen nodigt de Stuurgroep LIB uit voor discussie, gezamenlijke meningsvorming, nieuwe verbindingen en experimenten met lef. Het gaat hier om thema's waar de provincie en de ZLTO een gemeenschappelijk belang hebben om gezamenlijk en met anderen georganiseerd op te treden volgens de proceslijnen Verduurzaming en Vermaatschappelijking. Initiatieven dienen daarbij als kenmerk te hebben:

- Economisch perspectiefvol;
- Anticiperend op maatschappelijke ontwikkelingen en ecologische- en omgevingsrandvoorwaarden;
- Vertaalt op bedrijfsniveau en samen met partners uitgevoerd;
- Innovatief, risicovol maar met kans op grote spin-off;
- Aandacht voor nieuwe verbindingen en partners.

Dit heeft geleid tot vijf inhoudelijke speerpunten voor de LIB-aanpak 2012 – 2015 die als volgt onder de beschreven proceslijnen zijn gegroepeerd (hoewel elk speerpunt kan bijdragen aan beide proceslijnen):

Vermaatschappelijking

Stad-land relaties met nieuwe verbindingen en vrienden, zoals: cultuur, zorg en design.

Toegevoegde waarden met aandacht voor economie maar ook voor waarden als dierenwelzijn, arbeid, recreatie, gezondheid en onderwijs.

Verduurzaming

Landbouw en omgeving met biodiversiteit, landschapskwaliteit, gezonde leefomgeving, bodemkwaliteit en robuustere systemen, waarbij biologische landbouw als inspiratiebron dient.

Kringloopsluiting en biobased economy met C2C, inzet van anders denken en high-tech.

Energie, klimaat en broeikasgassen met aandacht voor de ecologische footprint en groeiende vraag naar dierlijk eiwit.

Per thema worden de volgende (project) activiteiten ondersteund (*bijlage 2*):

- Gericht op het uitvoeren van experimenten op bedrijfsniveau, in de keten en richting de markt. Dit gebeurt door inhuur van expertise, voorlichting, onderzoek en advies. Maar ook door toepassing van nieuwe instrumenten en technologie of vernieuwde toepassing van bestaande instrumenten en technologie.
- Gericht op het communiceren, demonstreren, verbreden en uitdragen van innovaties en de bereikte resultaten.
- Gericht op het bevorderen van samenwerking en afstemming.

11

5.3 Inhoudelijke speerpunten

5.3.1 Landbouw en omgeving

De primaire sector is zich steeds meer bewust van haar omgeving: als kans en als randvoorwaarde voor haar ontwikkeling. Er liggen kansen voor beter gebruik van de aanwezige omgevingskwaliteiten (bodem, water en biodiversiteit) die leiden tot robuustere landbouwsystemen. Hiermee zijn al diverse waardevolle ervaringen, met name in de biologische sector, die als inspiratiebron kan dienen voor bedrijfsgenoten.

Biodiversiteit en bodemkwaliteit

Biodiversiteit en bodemkwaliteit blijven bijzonder belangrijke onderwerpen voor de toekomst omdat ze een voorwaarde vormen voor stabiele landbouwproductiesystemen en deel zijn van ons globaal erfgoed. Vanuit de land- en tuinbouw zijn inmiddels ervaringen opgedaan met het project Boeren en Biodiversiteit.

Het is zaak om biodiversiteit op bedrijfsniveau in gebiedsverband verder uit te werken en praktisch handen en voeten te geven. Dit is een belangrijk thema dat de robuustheid van landbouwsystemen kan bevorderen en een vernieuwende impuls behoeft. De kern is om zoveel mogelijk gebruik te maken van natuurlijke processen binnen de omgeving van de agrarische bedrijfsvoering. In vervolgvragen wordt ingezet om de biodiversiteitsmaatregelen te verdiepen, te verbreden en te verspreiden.

Water

Water is en blijft in al haar facetten (droogte, overlast en kwaliteit) een belangrijk maatschappelijke waarde en van eminent belang voor de land- en tuinbouw. Het is daarom zaak hiermee met vernieuwingen aan de slag te blijven.

ZACHARIASSE; 'EIND JAREN NEGENTIG IS VANUIT LIB BEGONNEN MET HET REGISTREREN VAN GRONDWATER-ONTTREKKING VOOR BEREGENING IN DE MELKVEEHOUDERIJ. NA DAT REGISTREREN IS MET EEN DEELNAME VAN 23 MELKVEEBEDRIJVEN GESTART MET HET PROJECT 'BEREGENEN OP MAAT' (DAT HEEFT BIJ DE START AANDACHT GEKREGEN TIJDENS HET NOS JOURNAAL). NA VIER JAAR HAD 'BEREGENEN OP MAAT' EEN DEELNAME VAN 3.000 BEDRIJVEN EN 60.000 BEREGENBARE

HECTARES. AAN HET EINDE VAN DIE VIER JAAR IS DOOR LIB HET INITIATIEF GENOMEN VAN EEN INTERREG PROJECT, 'WATERMANAGEMENT', MET VLAANDEREN. DAARNA IS WATERCONSERVERING SPEERPUNT VAN EEN PROJECT GEWEEST EN ZIJN NOG TWEE INTERREG PROJECTEN GEVOLGD WAAR WATER STEEDS MEER IN SAMENHANG MET NATUUR, LANDBOUW, RECREATIE EN DE OMGEVING WERD BEKEKEN. 'BEREGENEN OP MAAT' IS OVERGE GAAN IN AGB (AGRARISCH GRONDWATER BEHEER). EN MOMENTEEL WORDT HARD GEWERKT AAN HIGH-TECH BOM. PARALLEL AAN DEZE ROBUUSTE PROJECTEN ZIJN ER VELE EXPERIMENTEN GEWEEST BIJ LANDBOUW BEDRIJVEN, ZOALS: 'EXPERIMENTEN MET 'HELOFYTENFILTERS', NIEUW VORMEN VAN DRAINAGE EN RECIRCULATIE, WATEROPVANG EN DERGELIJKE. IN DEZE PROJECTEN IS MEER DAN 40 MILJOEN OMGEGAAN EN HEBBEN DUIZENDEN BEDRIJVEN MET TIENDUIZENDEN HECTARES MEEGEDAAN.'

Biologische landbouw

De groei van de biologische sector is marktgedreven en heeft economisch perspectief. Zij heeft de kenmerken van een robuust productiesysteem en 'scoort' goed op veel thema's (zoals milieu, natuur en dierwelzijn) die voor de maatschappij en de provincie belangrijk zijn. De biologische landbouw is met circa 160 land- en tuinbouwbedrijven in Brabant echter een nog relatief kleine sector met weinig robuuste ketens waardoor schommelingen in vraag en aanbod moeilijk door de producenten kunnen worden opgevangen. Het gevolg is ook dat de biologische sector, door haar omvang, nog onvoldoende interessant is voor (private) onderzoeks-, voorlichtings- en keten/marktpartijen om hierin te investeren. Echter, gezien de maatschappelijke noodzaak tot verdere verduurzaming, moet ook de biologische sector verder ontwikkelen om als inspiratie te blijven dienen voor de hele landbouw. De biologische ondernemers kunnen op die manier voorop blijven lopen in vernieuwing. De komende jaren worden biologische projecten ondersteund die zich richten op:

- Verdere verduurzaming van de biologische sector;
- Stimuleren van samenwerking tussen gangbaar en biologisch ten behoeve van de verduurzaming van de gehele landbouw.

Gezonde leefomgeving

Het terugdringen van de milieubelasting (lucht, bodem en water) in de veehouderij (ammoniak, stof) en het bestrijdingsmiddelengebruik in de plantaardige sectoren en het verhogen van de mineralen efficiëntie blijven aandachtspunten. Dit geldt ook voor de integratie van de agrarische bedrijfsontwikkeling met de natuurlijke kwaliteiten van het buitengebied. Ook veiligheid en gezondheid spelen daarbij een steeds grotere rol.

5.3.2 Stad - land relaties

De relatie stad-platteland kan op verschillende manieren vorm en inhoud worden gegeven. Bij deze relatie komt - naast de functie van voedselproductie op het platteland - de maatschappelijke waardering voor de groene omgeving en het cultuurlandschap steeds meer naar voren. Dit aantrekkelijke buitengebied zorgt ervoor dat mensen in hun leefomgeving de nodige rust, ontspanning en beweging kunnen krijgen en levert daarmee een essentiële bijdrage aan volksgezondheid en sociale cohesie in stedelijke kernen en wijken. Naast voedselproductie, fungeren deze gebieden als een mooie en waardevolle achtertuin voor bewoners van stedelijke agglomeraties. De landbouw in de stadsranden is het visitekaartje voor de agrarische sector en het landelijk gebied. Met de grote diversiteit van producten en diensten vanuit de landbouw, wordt de relatie stad-platteland geïntensiveerd. Uitgangspunt hierbij zijn de (toekomstige) behoeftes van de stedelijke bevolking.

Tijdens een themabijeenkomst van de Stuurgroep LIB bij de Philips Fruittuin (stadsrand Eindhoven) in 2009 is de basis gelegd voor een breed gedragen initiatief. Een initiatief onder de naam 'PURE hubs' waar de relatie stad-platteland centraal staat en waarbij in totaal 19 projectpartners zijn betrokken uit Nederland, Engeland, Duitsland en België. De totale projectbegroting bedraagt

8,5 miljoen euro, waarvan medio 2011 duidelijk wordt of Europa daarvan de helft bijdraagt. Dit project heeft als doel de economische en sociale prestaties te verbeteren van stad en buitengebied en opnieuw functionele verbanden te realiseren tussen de stedelijke samenleving en plattelandslandseconomie in het peri-urbane deel van Noord West Europa. Dit wordt gedaan door het creëren van knooppunten (hubs) waar interactie plaatsvindt tussen stad en platteland.

Daarnaast is geëxperimenteerd met ‘nieuwe verbindingen’ dat ondermeer tot uitdrukking is gekomen in het project ‘Boer zoekt Stijl’ (design); in de tv serie ‘Boer en Zorg’ (zorg) en in het project ‘Een Mooie Maaltijd’ (zorg). Daarnaast lag door inbreng van LIB het zwaartepunt van de ‘Week van de Smaak’ vanaf het begin in 2006 in Brabant (met jaarlijks circa 100 deelnemers) met als hoogtepunt ‘s-Hertogenbosch hoofdstad van de Smaak’ met ruim 150 initiatieven in en rond de stad gedurende 2010.

De ingezette route, die zowel commercieel als maatschappelijke succesvol blijkt, heeft een enorm toekomstperspectief. De ervaring leert dat deze ontwikkeling nog in de kinderschoenen staat en de nodige aandacht vergt. Daarvoor wordt ingezet op meer kleinschalige experimenten en allianties met nieuwe sectoren, thema’s en doelgroepen: gezondheid, cultuur, zorg, design en jeugd.

5.3.3 Kringloopsluiting en biobased economy

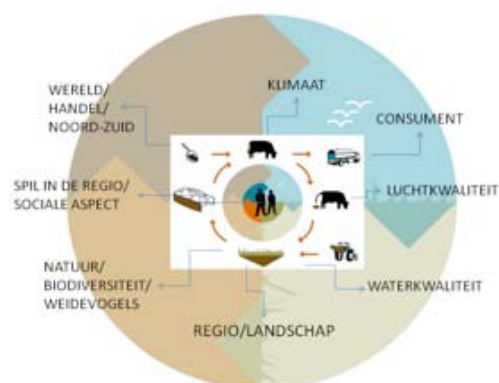
13

Door de voortgaande schaalvergroting, intensivering en specialisatie in de land- en tuinbouw blijft het essentieel om nieuwe concepten en technieken op bedrijfsniveau te implementeren om - tegen de trend van economische groei in - de milieudruk te verlagen en een positieve bijdrage te leveren aan dierenwelzijn en landschappelijke kwaliteiten. Vanuit de gedachte van kringloopsluiting, cradle to cradle en biobased economy liggen hiervoor veel kansen door inzet van high-tech en een andere manier van denken en organiseren.

Kringloopsluiting

De van oudsher gesloten kringlopen zijn in de vorige eeuw door de technologisch ontwikkeling verbroken. Met de huidige technologie, bevolking en consumptiepatroon wordt het dragend vermogen van onze planeet ver overschreden. Fossiele grondstoffen raken uitgeput en de aarde wordt belast met grote afvalstromen. Voor de aanpak van dit vraagstuk zal de lineair georganiseerde economie – zoals prof. Wijffels dit formuleerde tijdens de LIB-bijeenkomst van 27 april 2011 in Ossendrecht – plaats moeten maken voor een circulair model met nieuwe samenwerkingsvormen. Kringlopen kunnen op verschillende niveaus sluitend worden gemaakt: mondiaal, Europees, Nationaal of regionaal. In LIB-verband zal de nadruk komen te liggen op het sluiten van regionale kringlopen vanuit de optiek van de land- en tuinbouw (zie figuur).

Het boerenbedrijf als de schakel tussen voedsel, natuur, milieu en samenleving!

Biobased economy

Door toenemende technologische kennis en innovatie is het steeds beter mogelijk om de verschillende bestanddelen van planten, bomen, gewassen en dierlijke reststromen (hoogwaardig) te benutten. Afval en reststromen als grondstof voor productieprocessen krijgen daarmee een economische waarde. Zo ontstaan nieuwe, duurzame producten met een hoge toegevoegde waarde ter vervanging van producten op basis van eindige (fossiele) grondstoffen. Deze ontwikkeling brengt het perspectief van een bio-based economie met gesloten kringlopen dichterbij en kan zo in belangrijke mate bijdragen aan een duurzame economie. Dit adviseert het SER in december 2010, waarbij expliciet aandacht wordt gevraagd voor stimuleringsmaatregelen vanuit de overheid om deze ontwikkelingen te bevorderen. Vanuit de LIB agenda kunnen met experimenten en agendazetting een bijdrage worden geleverd aan de verdere ontwikkelingen op dit terrein voor de land- en tuinbouw.

5.3.4 Toegevoegde waarden

Naast schaalvergroting en intensivering zijn er ook andere ontwikkelrichtingen die ondernemers kiezen. Deze keuze is doorgaans ingegeven door een combinatie van factoren (ruimtelijk, economisch ondernemerskwaliteiten). Zo kan een agrarisch bedrijf op een plaats liggen die de uitbreidingsmogelijkheden ervan beperkt maar die, door de nabijheid van de stedelijke invloedssfeer, wel kansen biedt voor multifunctionele landbouw met verbrede activiteiten zoals zorg, recreatie en huisverkoop. Vergelijkbaar is dit voor bijzondere (streek)producten met een grotere toegevoegde waarde dan die (als bulk) in de gangbare keten worden afgezet. Aandachtspunten daarbij zijn de ondernemersvaardigheden voor de nieuwe activiteit, de hoeveelheid in te zetten arbeid, logistiek en de vermarkting.

Verbrede agrarische bedrijfsactiviteiten

Brabant is een provincie met van oorsprong veel aandacht voor multifunctionele landbouw: met name sterk zijn de marktgeoriënteerde takken (boerderijverkoop en recreatie) en verzorgende takken (van de AWBZ afhankelijke zorg en kinderopvang met een snelle opkomst) (zie tabel). Brabant scoort in deze verbrede takken qua aantal bedrijven en omzet ruim boven het landelijke gemiddelde en het metropolitane karakter van haar buitengebied is daar mede debet aan. Het economisch belang van de verbrede activiteiten is nog gering in vergelijking met die van de primaire productie, maar er lijkt een enorm perspectief voorhanden. Naar verwachting zijn de CBS-cijfers een onderschatting en heeft meer dan 20% van de Brabantse agrarische bedrijven een verbrede activiteit. De inkomsten uit natuurbeheer (groen-blauwe diensten) zijn volgens het CBS afgenomen en (nog) sterk afhankelijk van overheidssubsidies.

Verbreding landbouwactiviteiten Noord-Brabant (2007-2009): aantal bedrijven en geschatte omzet

Economische activiteit	Aantal bedrijven		Omzet x 1 mln. euro	
	2007	2009	2007	2009
Agrotoerisme	331	307	10,1	13,3
Stalling	376	347	2*	2*
Verwerking van producten	87	70	2*	2*
Huisverkoop	512	414	16,1	23,9
Zorgtaken	98	106**	5,8	7,7
Natuurbeheer	359	246	2,5	1,4

Bronnen: CBS Landbouwtelling, LEI bewerking/LNV Zuid; * eigen inschatting LIB; ** 141 in 2010

Nicheproducten

Andere concepten voor waardecreatie die agrariërs omarmen zijn:

‘Nieuwe’ producten voor een beperkte markt (zoals de introductie van -voor Nederland - nieuwe groenten, medicinale kruiden, zacht fruit, e.d.).

Producten in het zgn. ‘tussensegment’: zoekend naar een plaats in het prijssegment tussen gangbare en biologische productie (zoals de ‘Volwaard-kip’ en ‘De Hoeve Milieukeur varkens’).

Zodra de ambitie de huisverkoop van eigen bewerkte en versproducten overstijgt, zal een agrariër zich aansluiten bij een samenwerkingsverband voor zaken als vermarkting omdat de ondernemer dit als regel niet zelf kan verzorgen. Denk hierbij aan gezamenlijke verkoop (bijv. 'Landwinkel') en specialisatie dan wel samenwerking bij de afzet in de keten (bijv. 'Streekselecties' met het merk 'Gijs' in supermarkten).

Met verbrede agrarische activiteiten en de ontwikkeling van nicheproducten wordt gemikt op margevergroting om een acceptabel inkomen te verwerven en op een bedrijfsvorm die voor een deel van de ondernemers meer arbeidsvreugde biedt dan alleen schaalvergroting. Een bedrijfsvorm die de komende jaren veelal marktgedreven verder zal groeien en professionaliseren. Daarbij zullen, naast de intrinsieke kwaliteit van het product, in toenemende mate kwaliteiten als dierenwelzijn, gezondheid, beleving en arbeidsomstandigheden verwaard gaan worden. Het LIB kan hierin een rol spelen door ondersteuning van kleinschalige experimenten en innovaties, en het leggen van de nodige nieuwe verbanden hiervoor.

5.3.5 Energie, broeikasgassen en klimaat

Energie, klimaat en broeikasgassen zijn thema's die maatschappelijk en wereldwijd steeds belangrijker worden en waarbij de land- en tuinbouw nadrukkelijker op de agenda komt:

Enerzijds omdat de agrarische sector in het productieproces energie gebruikt en broeikasgassen uitstoot. Ongeveer 50% van de broeikasgassen komt uit deze sector en dat kan en moet efficiënter. Anderzijds omdat de sector, gezien de aard van de werkzaamheden, mogelijkheden biedt om een positieve bijdrage te leveren aan duurzame oplossingen ten aanzien van het thema energie en broeikasgassen.

15

De drie belangrijkste rijksdoelen van het klimaatbeleid 2020 zijn: 2% energiebesparing per jaar, 20% duurzame energiegebruik in 2020 en 30% minder uitstoot van broeikasgassen in 2020 ten opzichte van 1990. Methaan is hierbij een belangrijk aspect: voorbeelden uit de vs kunnen helpen om kansen te signaleren. Energie is een belangrijk aandachtspunt in de Agenda voor Brabant en bij de ZLTO.

Ervaringen opgedaan in bijvoorbeeld de 'varkensketen' met door het LIB ondersteunde project 'Van producent tot consument' laat de volgende verdeling van het energieverbruik in de keten zien.

Gewasteelt	31%
Varkenshouderij (de helft primair bedrijf, rest slachterij, etc)	20%
Distributie Centrum en supermarkt	3%
Horeca en consument (bereiding)	23%
Afvalfase (prullenbak)	23%

Uit een voorbeeldbedrijf is gebleken dat ten opzichte van het branchegemiddelde momenteel 48% minder energie wordt gebruikt en 43% minder CO₂ wordt uitgestoten. De ambitie in dit project is om 'energie neutraal' te worden.

Doordat de productie van dierlijk eiwit veel meer energie vergt en tot uitstoot van broeikasgassen leidt dan van plantaardig eiwit, is in dit kader de eiwitdiscussie actueel. Dit temeer omdat de eiwitbehoefte in de wereld snel groeit. Door het stimuleren van innovaties kan Brabant een belangrijke rol spelen in dit vraagstuk.

Ook ten behoeve van de klimaatadaptatie is een belangrijke rol weggelegd voor de land- en tuinbouw. Maatregelen door de sector op het gebied van water, natuur, biodiversiteit en bodembeheer vormen een belangrijke schakel in het voorkomen of temperen van de gevolgen door klimaatverandering op de omgeving (zoals wateroverlast en droogte) en verdienen de komende jaren aandacht.

6 Financiën

De jaarlijkse begroting van het LIB, voor de periode van vier jaar en met ingang van 1-1-2012 tot 1-1-2016, is als volgt:

Inkomsten

NCB Ontwikkeling (ZLTO)	206.470,00
Provincie Noord-Brabant	481.460,81

Totaal	€ 687.930,81
--------	--------------

Uitgaven

Bureaunkosten en secretariaatsondersteuning	11.930,81
Personeelskosten	169.000,00
Reiskosten	7.000,00
LIB innovatie projecten	500.000,00

Totaal	€ 687.930,81
--------	--------------

16

Huisvesting en personele invulling Bureau LIB
1 programmaleider en 1 projectmedewerker voor de gehele convenantperiode.
Huisvesting: ZLTO kantoor, Onderwijsboulevard 225 te 's-Hertogenbosch.

Foto: Het rijpadensysteem in de akkerbouw met GPS gestuurde trekker dat met LIB-bijdrage is ontwikkeld. Een bestuurder wordt overbodig en het draagt bij aan een schone en zuinige akkerbouw.

Samenstelling Stuurgroep LIB

Hans Huijbers, **voorzitter**

Yves de Boer, **vice-voorzitter**

Jules Iding

Bert Pauli

Peter Brouwers

Herman van Ham

Kees van Heesbeen

Paul van Enckevort

Annelies Schoenmakers

Jeroen Gosse

Geert Wilms, **secretaris**

Voorzitter ZLTO

Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen

Gedeputeerde Ecologie en Handhaving

Gedeputeerde Economische Zaken en Bestuur

ZLTO bestuur, portefeuille Milieu

ZLTO bestuur, portefeuille Ruimtelijke Ontwikkeling

ZLTO directeur belangenbehartiging

Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Ministerie EL&I, Directeur Regio-Zuid

Bureau LIB

Bijlage 1

Criteria voor projectondersteuning

De criteria voor projectondersteuning zijn als volgt:

- Een project moet een bijdrage leveren aan het realiseren van de door de Stuurgroep L1B geformuleerde doelstellingen.
- Het project moet vernieuwende aspecten in zich bergen.
Dit kan betrekking hebben op activiteiten rondom de ontwikkeling, de implementatie dan wel op het uitdragen of het verspreiden van de resultaten.
- Er moet voldoende draagvlak zijn in de betreffende sector en het project moet voldoende (economisch) perspectief bieden.
- Het project moet praktijkrijp zijn en concrete resultaten opleveren.
De doelen moeten in concrete parameters worden uitgedrukt, zoals: actieve stof gebruik, milieubelasting, watergebruik, energiegebruik, areaal en aantal bedrijven of omzet en marktaandeel.
- In het project moet ruimte zijn gecreëerd om de resultaten uit te dragen naar zowel sectorgenoten als partners in de keten.
- Er is voldoende belang voor de agrarische sector in Noord-Brabant.
De Brabantse problemen en mogelijkheden moeten centraal staan en de uitvoering vindt hoofdzakelijk in Noord-Brabant plaats.
- Het project moet passen binnen de kaders van de algemene subsidieverordening van de provincie Noord-Brabant en de Europese vrijstellingsverordening (1857/2006).

Financieel gelden de volgende randvoorwaarden:

- De L1B-bijdrage van door derden ingediende projectvoorstellen bedraagt maximaal 50% en ten hoogste 35.000 euro per jaar, met een maximum van 100.000 euro over 3 jaar. Er wordt afstemming gezocht met andere fondsen om projecten bij het juiste fonds onder te brengen en onnodige cumulatie van subsidies te voorkomen. Daarbij wordt als uitgangspunt een maximum van totaal 50% overheidssteun gehanteerd. Uitzondering betreft specifieke projecten waarbij het overheidsbelang zo groot is dat deze bijvoorbeeld als mede initiatiefnemer optreedt, de L1B-bijdrage kan dan oplopen tot 100%.
- Alleen de meerkosten ten opzichte van de gangbare bedrijfsvoering komen voor ondersteuning in aanmerking. Hierbij kan worden gedacht aan specifieke voorlichting, advisering, kennisinput, marktonderzoeken, en dergelijke en aan specifieke kosten met een verhoogd risico. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval wanneer noodzakelijke instrumenten bij het mislukken van het project niet meer bruikbaar zijn.

De projectresultaten worden beoordeeld op basis van het wel of niet realiseren van de objectief vastgestelde doelstellingen in het projectvoorstel en het wel of niet uitvoeren van beoogde activiteiten in het projectplan. Het niet halen van de doelstellingen kan van invloed zijn op de uiteindelijke hoogte van de werkelijk uit te keren subsidie. Het niet uitvoeren van beoogde activiteiten heeft consequenties voor de uiteindelijke hoogte van de werkelijk uit te keren subsidie.

CONVENANT STUURGROEP LANDBOUW INNOVATIE NOORD-BRABANT (1 januari 2012 - 31 december 2015)

Comparanten:

- a. de Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), vertegenwoordigd door diens voorzitter;
- b. NCB Ontwikkeling, vertegenwoordigd door diens voorzitter;
- c. de provincie Noord-Brabant, hierbij krachtens artikel 176, lid 2 van de Provinciewet op basis van een machtiging van de Commissaris van de Koningin, vertegenwoordigd door Gedeputeerde Yves de Boer.

Overwegende dat:

1. de agrarische sector en aanpalende agribusiness met een bijdrage van 10% van het Bruto Regionaal Product een belangrijke economische sector is voor de provincie Noord-Brabant en met 60% van het ruimtegebruik een belangrijke beheerder is van het buitengebied in de provincie Noord-Brabant;
2. de economische activiteiten van deze sector meer gericht dienen te worden op de ontwikkeling van een duurzaam werkende, concurrerende en toonaangevende land- en tuinbouw in Noord-Brabant die stevig in de maatschappij is verankerd;
3. een gezamenlijke inspanning nodig is, gericht op het verbinden van landbouwontwikkelingen en doelstellingen van provinciaal beleid op het gebied van milieu, water, ruimtelijke ordening, natuur en sociaal-economische ontwikkelingen en om dit beleid versneld hanteerbaar te maken op agrarisch bedrijfsniveau;
4. de ontwikkelingen op het grensvlak van landbouw en maatschappij de komende jaren nog intenser en complexer worden, waarbij creativiteit en vernieuwing extra noodzakelijk zal zijn om oplossingen te genereren en kansen te benutten;
5. afstemming van verschillende programma's en initiatieven noodzakelijk is, met name ook voor de Agenda van Brabant en versterking relatie van stad en platteland;
6. uit de evaluatie van de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant 2007 – 2010 gebleken is dat haar succesvolle en laagdrempelige aanpak heeft geleid tot een grote spin-off in de sector en de nadrukkelijke aanbeveling om deze voort te zetten om de uitdagingen en kansen op te pakken die er voor de land- en tuinbouw liggen op het terrein van verduurzaming en vermaatschappelijking;
7. ook uit de evaluatie is gebleken dat nieuwe initiatieven vanuit de biologische sector steeds vaker een verbinding met andere thema's of de gangbare landbouw krijgen, waarbij over en weer meer te leren valt van ieders innovaties dan in de voorheen afzonderlijke trajecten;
8. voor het fonds ten behoeve van projectondersteuning de subsidieregeling Landbouw Innovatie Noord-Brabant van toepassing is;
9. de samenwerking verder gestalte kan worden gegeven door continuering van de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant ofwel Stuurgroep LIB;
10. bij de uitvoering van dit convenant het bijbehorend activiteitenprogramma LIB 2012 – 2015 van toepassing is.

Bijlage 3

En in aanmerking nemende dat:

1. de Stuurgroep LIB functioneert als bestuurlijk overlegplatform van de provincie en het georganiseerde landbouwbedrijfsleven (ZLTO en NCB Ontwikkeling) en daarnaast optreedt als beheerder van een gezamenlijk fonds voor uitvoering van projecten, passend binnen bovenstaande overwegingen;
2. de samenwerking tussen comparanten versterkt kan worden met nieuwe verbindingen door strategische themadiscussies met actieve betrokkenheid van andere organisaties (o.a.: Ministerie van EL&I Directie Zuid, BMF, waterschappen, terreinbeherende instanties, waterleidingmaatschappijen en agribusiness) en sectoren (o.a.: kunst en cultuur, zorg en gezondheid, recreatie en design);
3. netwerksturing en brainstormsessies kunnen leiden tot een synergetisch effect van de verschillende op zichzelf staande programma's en initiatieven;
4. experimenteeruimte (inhoudelijk, financieel en organisatorisch) noodzakelijk is om tot vernieuwde inzichten, verbindingen en ideeën te komen.

Spreken de intentie uit om:

1. de activiteiten van de Stuurgroep LIB te continueren van 1 januari 2012 tot 31 december 2015, en daarbij een geïntegreerde aanpak van de problematiek als uitgangspunt te hanteren om daarmee gezamenlijk de verduurzaming en vermaatschappelijking van land- en tuinbouw verder invulling te geven;
2. de Stuurgroep LIB als kerngroep te laten bestaan, in beginsel uit: 3 leden van Gedeputeerde Staten, 3 bestuurders van het georganiseerde Noord-Brabantse landbouwbedrijfsleven, vier adviseurs en een secretaris (tevens programmaleider van het Bureau Landbouw Innovatie Noord-Brabant ofwel Bureau LIB);

3. De vier adviseurs zijn: de directeur van de regiodirectie Zuid van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, één medewerker van het landbouwbedrijfsleven en twee medewerkers van de provincie;
4. de kerngroep met adviseurs actief en in wisselende formatie uit te breiden met andere sectoren, organisaties en personen (intermediaire organisaties, commerciële organisaties, onderzoek, wetenschap en beleid) uit Noord-Brabant en daarbuiten ter verbreding van de strategische discussie en het versterken van de maatschappelijke oriëntatie;
5. de activiteiten van het Bureau LIB voort te zetten en te blijven richten op ondersteuning van de Stuurgroep LIB door het secretariaat te voeren en door projecten te initiëren en te begeleiden passend binnen de strategische thema's;
6. voor de uitvoering van de activiteiten het gezamenlijke fonds ten behoeve van projecten en personeel te continueren:

Periode	Provincie	NCB Ontwikkeling
1-1-2012 tot 1-1-2013	481.460,81 euro	206.470,00 euro
1-1-2003 tot 1-1-2014	481.460,81 euro	206.470,00 euro
1-1-2014 tot 1-1-2015	481.460,81 euro	206.470,00 euro
1-1-2015 tot 1-1-2016	481.460,81 euro	206.470,00 euro

7. de personele invulling van het Bureau LIB te laten bestaan uit respectievelijk 1 onafhankelijke programmaleider en 1 projectmedewerker speciaal voor het onderdeel vermaatschappelijking, alle twee uit het fonds te bekostigen;
8. additionele inzet van eigen menskracht vanuit comparanten niet bij de Stuurgroep LIB te declareren, met uitzondering van inbreng op projectbasis;
9. als Stuurgroep LIB gezamenlijk actief te zoeken naar aanvullende inkomensbronnen voor de financiering van de diverse activiteiten en projecten;
10. over de voortgang van de activiteiten ten minste jaarlijks verslag uit te brengen;
11. één jaar vóór de einddatum van het convenant een evaluatie te laten uitvoeren die een basis kan vormen voor een eventueel vervolg;
12. ten behoeve van een brede uitstraling continu en gestructureerd aandacht te besteden aan de in- en externe communicatie en aan het verschaffen van inzicht in de doorwerking van uitgevoerde activiteiten en projecten.

Komen overeen:

1. de Stuurgroep LIB met haar vernieuwde ambitieniveau te continueren;
2. het gemeenschappelijke Bureau LIB te continueren, onder verantwoordelijkheid van de Stuurgroep LIB, gevestigd aan de Onderwijsboulevard 225 te 's-Hertogenbosch;
3. als Stuurgroep LIB verantwoordelijk te zijn voor de eigen activiteiten en de activiteiten die door het Bureau LIB worden ontplooid, waarbij de convenantpartners naar rato van de financiële inbreng aansprakelijk zijn;
4. verder uitvoering te geven aan de vernieuwde activiteiten voor de periode tot 1 januari 2016, uitgewerkt in een nieuw opgesteld activiteitenprogramma;
5. ter realisering van deze activiteiten het fonds, als eerder weergegeven, te continueren;
6. zich uiterlijk 1 juli 2015 uit te spreken over verlenging van dit convenant.

En verklaren tenslotte:

zich akkoord met dit convenant onder uitdrukkelijk voor een ieder geldend voorbehoud dat de bevoegde organen tot verlenging besluiten en dat op de betreffende besluiten zo nodig de vereiste hogere goedkeuring wordt verkregen.

Aldus getekend,
29 juni 2011,

De heer Hans Huijbers
voorzitter ZLTO
voorzitter NCB Ontwikkeling

De heer Yves de Boer
Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen
in de provincie Noord-Brabant

**STUURGROEP
LANDBOUW INNOVATIE
BRABANT**

Colofon

Dit programma is een uitgave van
Stuurgroep Landbouw Innovatie Brabant (LIB)
Eindredactie: ir. drs. Geert Wilms

Contact

Stuurgroep LIB
Postbus 100
5201 AC 's-Hertogenbosch
T +31 (0)73 217 36 20
M +31 (0)6 533 639 30
geertwilms@stuurgroeplib.net
www.stuurgroeplib.net

ZACHARIASSE: 'NOORD-BRABANT MOET WERKEN AAN VERBODEN VAN LIB ALS PLATFOOR SCHAPPELIJKIN WAARBIJ HET ZV SCHAPPELIJKIN MOET WORDEN STRATEGIE IN O EEN INNOVATIE RICHTING (VER VOOR VERKENN GERICHTE STRU

